Benjamin Aamoksenpojan hääyöaie

TIINA MAHLAMÄKI

Kaikilla uskontoperinteillä on jotakin sanottavaa ihmisten seksuaalisuudesta: kuka sitä saa harjoittaa, koska ja kenen kanssa. Tom Erik Arnkilin 500-luvulle ennen ajanlaskumme alkua sijoittuva romaanisarja *Kuninkaan korva* on edennyt kolmanteen osaansa, jossa sarjan päähenkilö Benjamin Aamoksenpoika tutustuu paitsi Intiaan ja sen uskontoihin myös intialaiseen käsitykseen sukupuolista ja seksuaalisuudesta. Erilaisten kulttuurien ja uskontoperinteiden sukupuolijärjestykset ovat tässä teoksessa tärkeässä roolissa. Ben pohtii, koskevatko uskontojen opetukset ja opit samalla tavoin naisia ja miehiä. Koskeeko valinnan vapaus vain miehiä? Voiko nainen olla oppinut, viisas ja hyvä?

Juutalaissyntyinen Ben toimii teossarjassa kulloinkin vallassa olevan hallitsijan temppelikorvana – hän matkustaa maihin, jotka kuninkaan on tarkoitus valloittaa ja perehtyy paikallisiin uskonnollisiin oloihin kuunnellen, mitä temppeleissä puhutaan. Tämän teoksen aika, Vale-Bardijan aika, on sekavaa ja sotaisaa, eikä oikeastaan kukaan tiedä, kuka tosiasiassa on vallassa. Mutta tämä ei estä temppelikorvaa hoitamasta tehtäväänsä. Tärkein opetus, jonka Ben tässä elämänsä vaiheessa oppii, on se, että ehkä kansan uskonnollisen pulssin kykenee mittaamaan parhaiten kuuntelemalla itse kansaa eikä sen pappeja.

Akseliajan verkostoituja

Ben on kuvatun aikakauden puitteissa hyvin verkostoitunut, sillä minne ikinä hän joutuukin, hän aina kohtaa vanhoja tuttuja – hyvässä ja pahassa. Vakoojana hän ei voi kuitenkaan luottaa keneenkään. Hän ei voi kenellekään kertoa kaikkea itsestään, ei edes perheelleen, eikä sotilaskorvaystävälleen Maamurille. Luottamuksen teema onkin teoksessa tärkeä: luottamuksen voi ansaita vain luottamalla ja osoittautumalla luottamuksen arvoiseksi. Ben ei voi kuitenkaan luottaa edes Maamuriin, joka on tähän asti ollut Benin uskollinen ystävä ja tuki. Tässä teoksessa heidän ystävyytensä ensin joutuu raskaalle koetukselle ja lopuksi katkeaa Maamurin kuolemaan. Tämä alkoikin kaikkine sota- ja taisteluvammoineen olla melkoisen groteski hahmo.

Teossarja kuvaa akseliaikaa, jolloin juutalaisuus muodostui sellaiseksi kuin sen tunnemme, jolloin Egyptissä hallitsivat monenlaiset jumaluudet ja jolloin zarathustralaisuus oli Persian pääuskonto. Tässä teoksessa lähitarkasteluun asettuu hindulaisuus, joka tuolloin hiljalleen muutti suhdettaan vedalaiseen perintöönsä ja muotoutui sellaiseksi kuin sen nykyisin tunnemme. Mystistä kokemusta kuvaavat Upanisadit kirjattiin ylös ja opetus välittyi gurulta seuraajille. Yhteiskunnan järjestystä ja hierarkiaa piti yllä varna-järjestelmä, joka asetti ihmiset heille kuuluviin asemiin ja rajoitti eri luokkiin kuuluvien kanssakäymistä. Mielenkiintoista onkin nähdä, matkustaako Ben tulevissa teoksissa vielä syvemmälle itään ja tutustuu muihin aikakauden keskeisiin aatteisiin: buddhalaisuuteen, taolaisuuteen ja kungfutselaisuuteen.

Tom Erik Arnkil
Vale-Bardijan kirja
Kuninkaan korva osa III
Teos, 2013

Kriittinen ja vertaileva uskontojen tarkkailija

Ben suhtautuu kriittisesti kohtaamiinsa uskontotraditioihin, edustaahan hänen uskonsa juutalaisuus ainoaa oikeaa oppia. Mutta Benin kohtaamat uskonnolliset ajattelijat ja papit sekä erityisesti eri uskontojen naiset vaikuttavat vahvasti hänen ajatusmaailmaansa. Hänen on yhä vaikeampi perustella itselleen sitä, miksi noudattaa edelleen juutalaisuuden sääntöjä. Mutta lapsuuden aikana omaksuttuja opetuksia ja tapoja on vaikea jättää taaksensa. Ne ovat ruumiillistuneet osaksi Beniä.

Eri uskonnoissa painotetaan eri tavoin oppeja, oikein uskomista ja oikein elämistä. Kansanomainen uskonnollisuus – se miten tavalliset ihmiset arjessaan uskovat ja uskoaan toteuttavat – on kuitenkin kaukana virallisista opetuksista ja teologiasta. Ben kohtaa kaikkialla synkretismiä – oppeja jotka ovat sekoituksia eri perinteistä – mikä hämmentää häntä. Hin-

dulaisuuden opetuksen ytimessä on hyvin yksinkertainen lause, ”atman on brahman” – yksilön sielu on yhtä maailmansielun kanssa –, mutta arjen uskonnollisuus on kirjavaa ja monimuotoista. Gurujen, pappien ja oppineiden uskonto poikkeaa jyrkästi kansan uskonnollisuuden muodoista.

”Nuori korva odotti näkevänsä yhden uskon noudattajia yhdellä taholla ja toisen toisella kuin olisi katsellut omenatarhaa ja päärynäpuuaitausta, mutta kohtasikin sekaoppeja, jotka olisivat järkyttäneet jokaista profeettaa. [… oppineet] ilmoittivat keihin he kuuluivat. Kadulla, kujilla ja pelloilla oli toisin. Guru tunsi kirjoitukset ja mietiskeli jumalnimiin kätkettyjä merkityksiä, mutta oppimaton kansa sirotteli riisiä patsaan päälle ja tahrasi sen punavärillä ja luuli ruokkivansa itseään jumalaa. Ben oli nyt kokenut korva, mutta etsikö hän yhä oppeja eikä ihmisiä?”

Vaikka Jerusalemissa ”totuus oli sentään taatusti totta”, eivät juutalaisuudenkaan opit olleet selkeitä ja järjestyksessä. Tutustuessaan muiden uskontojen opetuksiin Ben suhtautuu kriittisemmin myös oman uskontonsa opetuksiin ja profeettoihin. Myös niissä ”ihmisten totuudet olivat sekavia”. Mutta juuri ihmisten eikä oppineiden totuutta Benin oli tarkoitus korvana kuunnella. Ihmisten totuuden kuunteluun ja ymmärtämiseen Ben saa apua nuorelta hindulaisneidolta, Sitalta, joka on paitsi kaunis myös oppinut, viisas ja hyvä. Yllätyksekseen Ben joutuu avioliittoon Sitan kanssa.

Avioliitto ilman täyttymystä

Teossarjan aiemmissa osissa olemme saaneet seurata Benin hidasta matkaa avioliiton satamaan. Hänen oli tarkoitus avioitua Jerusalemissa puhdasuskoisen juutalaisneidon kanssa kaikkien juutalaisuuden perinteiden, sääntöjen ja rituaalien mukaisesti. Häät kuitenkin siirtyvät ja suorastaan keskeytyvät Benin seikkailujen ja valtaapitävien äkillisten käänteiden vuoksi. Kuninkaan palvelija menee sinne minne kuningas määrää. Ben joutuukin pettyneenä luopumaan avioliittoaikeistaan ja luovuttamaan morsiamensa veljensä puolisoksi.

Asettuessaan asumaan brahmaani-perheeseen perehtyäkseen syvemmin hindulaiseen oppiin, Ben tutustuu perheen tyttäreen, joka puolestaan haluaa Benin puolisokseen. Itse avioituminen tapahtuu oikeastaan Benin käsittämättä, mitä oikein on tapahtumassa. Hän on waltarimaisen yksinkertainen hölmö naisasioissaan ja havahtuu avioliittoseremonioihin vasta kun on liian myöhäistä peräytyä. Avioliiton alku onkin melko jäykkää, mutta hiljalleen Sita voittaa puolisonsa kunnioituksen, kiintymyksen ja ehkä rakkaudenkin.

Ben ei kuitenkaan pidä hindulaisia avioliittoseremonioita riittävinä ja oikeina, vaan haluaa avioitua neidon kanssa juutalaisten tapojen mukaan Jerusalemissa ja pyrkii päättäväisesti pidättäytymään avioelämästä. Sita on ilmeisen perehtynyt tantriseen hindulaisuuteen ja seksuaalisuuden saloihin. Vaimo johdattaakin puolisoaan kärsivällisesti pidättäytymisen ja hitaan lähestymisen saloihin heidän matkustaessaan hitaasti kohti Jerusalemia. Ehkä seuraavassa osassa pääsemme todistamaan avioliiton täyttymistä.

Lopuksi

Kuninkaan korva -sarjan kolmas osa on edeltäjiensä tapaan hyvin tapahtumarikas ja täynnä henkilöhahmoja. Uusiin henkilöhahmoihin ei välttämättä ehdi tutustua ennen kuin he jo jäävät taakse. Aiemmissa osissa esiteltyjen henkilöiden paikkaa Benin saagassa on välillä vaikea muistaa, niin monimutkaisiksi hänen verkostonsa ovat jo laajentuneet.

Teoksen luvut ovat usein lyhyitä ja siirtyvät leikkauksenomaisesti tapahtumista toiseen – mahtavan elokuvanhan näistä Benin seikkailuista saisi. Lukijan on ajoittain vaikea pysyä perässä kapinoiden, sotien ja päälliköiden seuratessa toisiaan nopeassa tahdissa. Tekstiin jää paljon aukkopaikkoja, jotka lukijan on mielessään täydennettävä. Mutta toisaalta teos kuljettaa lukijaansa läpi Lähi-idän ja Intian niemimaan vaihtuvien maisemien sekä tarjoaa tarkan ja yksityiskohtaisen – ja mitä ilmeisimmin niin todenmukaisen kuin on mahdollista – kuvan aikakaudesta, jolloin luotiin perustat monille tänäänkin vaikutusvaltaisille ajatusmalleille.